

פרשת כי-תשא תשס"ח

שמות פרק לב

(לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת :
(לג) ויאמר יקנך אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי :

רש"י

(לב) ועתה אם תשא חטאתם - הרי טוב, איני אומר לך מחני. ואם אין, מחני, וזה מקרא קצר, וכן הרבה : מספרך - מכל התורה כולה, שלא יאמרו עלי, שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים :

רשב"ם

(לב) מחני נא מספרך - ספר חיים אשר כתבת. כדכתיב כל הכתוב לחיים בירושלים. הרגני נא הרוג :

בעלי התוספות

(לב) מחני נא מספרך אשר כתבת. פ"ה מכל התורה. וקשה כי עדיין לא נכתבה התורה ונראה לרשב"ם לפרש מספרך מספר החיים שאדם נכתב בו בר"ה בכל שנה ונגזר עליו אם ימות אם יחיה ובעת שהגיע זמנו למות הוא נמחק ממנו. והכי נמי בר"ה אמרי' מספרך אלו בינונים. אשר כתבת. אלו הצדיקים שהצדיקים נכתבים לחיים ומי' קשיא לי דח"ו שלא היה משה מתפלל שיהא מחוי מספר החיים. לכך נראה לפרש הכי ואם אין מחני נא אני לבדי כי לי העונש ולא לישראל. ואני אוכיח לך מספרך אשר כתבת שאין הדין עמך להענישם שהרי אמרת לא תעשה לך פסל ולא אמרת לא תעשו לכם. והניגון מוכיח שיש בנא נגינת זקף קטון ואינו דבור אחריו. והג"ן מפרש הכי מחני נא מספרך אשר כתבת אם לא תמחל להם היאך תמחל לי על ספרך אשר כתבת וששברתי ואתה שופט צדק אם תמחול לי מחל להם כי אין משוא פנים בדבר : מי אשר חטא לי. הם גרמו והפשיעה שלהם ואתה בדין עשית כי לא היו ראויים לקבל הלוחות :

רמב"ן

(לב) ועתה אם תשא חטאתם. לשון רש"י אם תשא חטאתם הרי טוב ואיני אומר לך מחני, ואם אין מחני, וזה מקרא קצר, וכן הרבה. מספרך, מכל התורה כלה, שלא יאמרו עלי שאיני כדאי לבקש עליהם רחמים. וא"כ מה תשובה השיבו הקב"ה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, ואין אחר למחות מספרו. ואולי יאמר אין אני מוחה אלא מי שחטא לי ואתה לא חטאת לי, וזה איננו נכון. ור"א אמר כי מספרך אשר כתבת, כמו דינא יתיב וספרין פתיחו (דניאל ז י). והספרים לדעתו הם מערכות השמים שגזרות השפלים תלויין בהם, ואמר מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, לומר לא אמחה אותך רק אמחה מן העם החטאים אשר חטאו לי במחשבתם ולא נהרגו, והוא מה שאמר (בפסוק לה) ויגוף ה' את העם : ואיננו נכון בעיני, כי מלבד הנהרגים בחרב בני לוי והמתים במגפה היו רוב הקהל חוטאים לו כאשר כתבתי (בפסוק ז). ולפי דעתי, כי משה אמר ועתה אם תשא חטאתם, ברחמך, ואם אין מחני נא תחתם מספר החיים ואסבול אני ענשם, כענין שאמר הכתוב (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעוונותינו מוסר שלומנו עליו ובחבורתו נרפא לנו, והקב"ה השיבו, החוטא אמחה מספרי, ולא אותך שלא חטאת :

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by
Dr. Bernard & Robin Cohen
Milwaukee

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for the free 14-day trial of
Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

מלבי"ם (לפסוקים ל-לב)

והנה ר"י ור"ש פליגי בתוי"כ (פרשת אחרי סימן כז) וביומא (דף מ) במ"ש לכפר עליו, שלר"י אין כפרה אלא בדמים, ולר"ש פירוש שיכפר על ידי וידוי דברים, ולמד מכאן שכתוב אולי אכפרה והוא כפרת דברים [כו גרס בספר יראים מצוה שס"ג] ולדידה אמר משה שיעלה להתידות בעד הכלל, וע"כ הוצרך לומר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה שזה גדר הידוי שהמדה יורה כי חטאו גדול מנשוא ושיתחרט עליו ועושה תשובה, וע"כ תשא חטאתם עתה, כי התודו והודו ושבו אליך, ואם אין מחני מספר, כי אם אין תשובה מיעלת א"א שיחיימי העם ואם דין אתה מבקש אין עולם, וכ"ז לר"ש, ולר"י שס"ל שסתם כפרה היא בדמים, ובפרט שפה אומר אכפרה בעד חטאתכם [ולא מצאנו לשון כפרה נקשר עם החטא רק יאמר לכפר עליו מחטאתו או עליו על חטאתו, וגם לא ידק לשון בעד כפי הכלל המבואר בהתו"ה ויקרא סימן ל"ג]. ע"כ לדידה פירושו כאן כפרה בדמים, שמשו רצה למסור א"ע למיתה כדי שמייתו תהיה כפרה על כל ישראל, וזה קרא אעלה אל ה', ר"ל שאעלה אל צרור החיים להסתלק מן העוה"ז [כי בחיים א"א לי לעלות אחר שאמר לך דד ואין לי רשות לעלות] אולי אכפרה אני אהיה כפרה וכופר בעד חטאתכם, וע"כ אמר אל ה' אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, ר"ל אין לי פה להמליץ בעדם כי חטאם גדול מנשוא, וע"כ בין אם תשא חטאתם ובין אם אין מחני נא, ר"ל שאתה מצדך יכול להיות שתשא חטאתם, אבל אנכי קצתי בחיי ואבקש שתמחה שמי מספר חיים כי טוב מותי מחיי, ובזה מסר א"ע למיתה, וגם כי כאשר סכת החטא היה מה שבושש משה ורצו מנהיג אחר במקומו, וע"כ הגם שעתה כאשר בא משה מתחרטים, עדיין אין תשובתם שלמה, כי אם יסתלק משה מאתם הלא ישוּבו אל כסלם ואל העגל ע"כ בקש שימחה מספר חיים ואם גם אז יעמדו בצדקתם תהיה תשובתם שלמה ומייתת יישה תהיה כפרה על כלל ישראל :

ליקוטי מוהר"ן א', סימן ד

(ז) ובשביל זה, כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה עַל חַטָּא הָעֶגְלָא אָמַר (שְׁמוֹת ל"ב) :
 אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם, וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא. כִּי זֶה מִן הַנִּמְנָע שֶׁלֹּא יָבֹא לְאָדָם אֵיזָה גְדֻלוֹת, כְּשֶׁשׁוֹמֵעַ שְׁמִסְפְּרֵין שְׁבָחוּ, כָּל שָׂכוֹן כְּשֶׁמְלַךְ גְּדוֹל מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר אֶת הָאָדָם, אֲזִי בְּנֹדָאֵי מִן הַנִּמְנָע, שֶׁלֹּא יָבֹא לוֹ אֵיזָה גְדֻלוֹת, אֲבָל צְרִיךְ לָזֶה בְּטוֹל כָּל הַרְגִּשׁוֹתָיו וְחִמְרֵיֹתָיו, אֲזִי יְכוֹל הָאָדָם, לְשִׁמְעַ שְׁבָחוּ, וְלֹא יָבֹא לוֹ שׁוֹם גְּדֻלוֹת, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁרָאָה פְּתוּב בְּתוֹרָה : "וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה", "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה", וַיִּשְׁרָאֵל קוֹרְאִין בְּכָל יוֹם בְּתוֹרָה שְׁבָחוּ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּר לָהֶם שְׁבָחָיו, וְלֹא הָיָה לְמֹשֶׁה שׁוֹם הַתְּפָארוֹת וְגְדֻלוֹת מְזָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב : "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנֹ מְאֹד", וּבְנֹדָאֵי עַל יָדֵי עֲנוּתָנוֹתוֹ, הָיָה כִּחַ בְּיַד מֹשֶׁה לְכַפֵּר עוֹוֹן הָעֶגְלָא. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב : "וַאִישׁ חָכֵם יִכְפַּרְנָה" :
 וְזֶה שֶׁטַעַן מֹשֶׁה : "וְאִם אֵין", הִינּוּ "אִם לֹא תִשָּׂא חַטָּאתָם", בְּזֶה אֶתְהַ מְרָאָה, שֶׁאֵין לִי כָּל כֶּד עֲנִיוּת, שֶׁאוּכַל לְכַפֵּר לָהֶם עוֹוֹן הָעֶגְלָא. בְּכֵן בְּקִשְׁתִּי "מַחְנֵי נָא", כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶכְשֶׁל בְּגְדֻלוֹת, שֶׁאֵנִי רוֹאָה וְשׁוֹמֵעַ בְּכָל עֵת סְפוּר שְׁמִי וְשְׁבָחֵי בְּתוֹרָה, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּזֶה, שֶׁיִּשְׁמַע סְפוּר שְׁבָחוֹ וְלֹא יִתְגַּאֵה, אִם לֹא עֲנֵנו גְּדוֹל, וְאִם אֵנִי עֲנֵנו, צְרִיךְ לָךְ שֶׁתִּשָּׂא חַטָּאתָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב : "וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לְשֶׁאֲרִית" וכו' .
 וְזֶה (דְּבָרִים ל"ג) : "וַיְהִי בִישְׁרוֹן מְלֶכֶךְ", הִינּוּ שְׁמַלְכוֹת עָלָה לְשֶׁרְשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים ל"ז) : "וַעֲנִיּוֹם יִרְשׁוּ אֶרֶץ", וַאֲרָץ הִיא דִּינָא דְמַלְכוּתָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (אִיּוֹב כ) : "וַאֲרָץ מִתְקוּמָהּ לוֹ" :